

SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİNDE MUHASEBE MESLEK ELEMANLARININ ROLLERİ VE SORUMLULUKLARI

Yrd. Doç. Dr. Hasan ABDİOĞLU *

ÖZET

Küresel ekonomide bugün yüklü miktarda paralar bir banka hesabından diğer bir hesaba bir klavye tuşu ile kolaylıkla transfer edilebilmektedir. Bilişim sektöründe yaşanan bu gelişme, küresel bütünleşmeye katkı sağlamakla birlikte aklama suçu gibi finansal suçların işlenmesini de kolaylaştırmaktadır. Bu durum, aklama suçu ile mücadelede en etkin meslek grupları arasında yer alan muhasebe mesleğinin, suçla mücadelede sorumluluklarını ve oynadığı rolün önemini artırmaktadır. Ayrıca meslek elemanları, aklama suçuyla mücadelede küresel çerçevede iş birliğine yönelik çabaların, önemli birer unsurlarıdır.

Anahtar Kelimeler: Suç Gelirlerinin Aklanması, Muhasebeci

THE ROLES AND RESPONSIBILITIES OF ACCOUNTING PROFESSIONALS IN PREVENTING MONEY LAUNDERING

ABSTRACT

In today's global economy, a substantial amount of money can be easily transferred from one bank account to another by touching the keyboard of a computer. Even though this development in the information technology makes much contribution to economic integration, it makes money laundering activities very easy. This situation increases the importance of role the and responsibilities of accountant professions, which is one of the most effective professions against the money laundering crime, to deal with this kind of crime. Therefore, accounting professionals are the important elements for cooperating to fight with money laundering crime within the global arena.

Keywords: Money Laundering, Accountant

* Balıkesir Üniversitesi, Bandırma İ.İ.B.F, İşletme Bölümü Öğretim Üyesi, abdioglu@balikesir.edu.tr

1. GİRİŞ

Küreselleşme; teknolojik yenilikler ve finansal piyasaların bütünleşmesi ile birlikte beceri ve bilgi transferinin ülkeler arasında daha kolay, hızlı ve ucuz bir şekilde gerçekleşmesini sağlayarak, ülkeleri birbirine daha da yakınlaştırmıştır. Dolayısıyla bugünün koşullarında ticaret, çok daha hızlı ve daha ucuz maliyetlerle gerçekleşmekte, küresel finansal sistem yirmi dört saat çalışmaktadır. Ancak küreselleşme sadece yasal (legal) ekonomi katılımcılarına değil, aynı zamanda yasal olmayan (illegal) ekonomi katılımcılarına da birtakım menfaatler sağlamakta olup¹; suç alanını da etkileyerek, organize suç hareketine küresel boyut kazandırmaktadır.

Suç gelirlerinin aklanmasından sağlanan kaynağın dünya genelinde tam olarak miktarı belirlenememekle birlikte yapılan araştırmaya göre; 500 milyar dolar ile 1 trilyon dolar arasında bir rakam olduğu tahmin edilmektedir². IMF (International Monetary Found)'nın Uluslararası Malî İstatistikler Departmanı, dünyadaki toplam suç geliri miktarını 700 milyar ile 1 trilyon dolar arası bir rakam olarak bildirmektedir. ABD Gayri Safi Millî Hâsılasının 8 trilyon dolar civarında olduğu düşünüldüğünde, rakamın büyüklüğü daha iyi anlaşılmaktadır³. Mali Eylem Görev Gücü (Financial Action Task Force – FATF)'ne göre suç geliri aklama faaliyeti,

dünya gayri safi milli hâsılasının %2'sini oluşturmaktadır⁴. Bununla birlikte, küresel çerçevede aklama suçunun boyutunu, bu suçun yasa dışı olarak işlenmesinden ötürü kesin olarak tespit edilebilme imkânı söz konusu değildir. Ancak rakamlardan anlaşılan, aklama suçunun dünya genelinde önemli bir sorun teşkil eden ve acil çözüm bekleyen bir sorun olduğudur.

Bugün devletler, düzenleyici kurumlar ve küresel iş dünyası, yükselen bir sesle, muhasebe meslek elemanlarını suç gelirlerinin aklanması ile mücadele etmeye çağırılmaktadır. Muhasebe meslek elemanlarının suç gelirlerinin aklanmasına yönelik sorumlulukları, bugün daha fazla önem arz etmektedir. Özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra, terörizmin finansmanı, dünya gündeminde büyük bir önem kazanmış olup, suç gelirlerinin aklanması ile ilgili mücadele devletlerin öncelikli gündem konusunu oluşturmuştur. Bu durum, küresel çerçevede uluslararası kuruluşlar ve meslek örgütleri ile birlikte aklama suçu ile mücadelede önlem alma çabalarının artışına neden olmuştur⁵.

Aklama suçu ile mücadelede, dünyada bugün benimsenen yaklaşım, suçun önlenmesine yönelik olarak meslek elemanlarının ve kurumların yetkilendirilmesidir. Zira aklama suçu, ortaya çıkartılması son derece zor ve teknik bilgi gerektiren bir suç faaliyetidir. Çünkü yasa dışı faaliyetler sonucu elde edilen suç gelirleri, bir hare-

¹ BUCHANAN, Bonnie. “Money Laundering- A Global Obstacle”, **Research in International Bussines and Finance** 18, 2004, p:119

² MELNIK, Steven V. “Accountant’s Anti –Money –Laundering Responsibilities”, **The CPA Journal**, 73, 12, December, 2003, p:50

³ ÖZYAKIŞIR, Deniz. Küreselleşme Süreciyle Birlikte Artan “Kara Para” Sorunu ve Bu Soruna Yönelik Küresel Mücadele, **Sayıştay Dergisi**, Sayı:58, ss:87-104.

⁴ BUCHANAN, Bonnie. “Money Laundering- A Global Obstacle”, **Research in International Bussines and Finance** 18, 2004, p:118

⁵ MELNIK, Steven V. “Accountant’s Anti –Money –Laundering Responsibilities”, **The CPA Journal**, 73, 12, December, 2003, p:51

ket sonucunda değil, birçok hareketten oluşan bir süreç sonucunda aklanmakta ve son derece karışık ve birbiri içerisine girmiş ilişkiler bütününi içermektedir. Dolayısıyla, aklama suçunun gerek önlenmesi, gerekse ortaya çıkartılmasında muhasebe meslek elemanları ile meslek kurumlarının buldukları konum, deneyim ve bilgilerinden faydalanılarak, suçla mücadelede daha başarılı sonuçlara ulaşmak mümkün olacaktır. Bu kapsamda muhasebe meslek elemanlarının aklama suçunun önlenmesi ve ortaya çıkarılmasına yönelik sorumlulukları ve rolleri tartışılma ihtiyacı içerisinde.

2. AKLAMA SUÇUNUN KAPSAMI VE ETKİLERİ

Çağımız toplumsal yaşamında, suç gelişiminde daha ziyade temeli, ekonomik kaygı ve menfaat içeren suçlardaki gelişme ve artışın, adi suç olarak nitelendirilen basit suçlara nispetle daha fazla olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle uyuşturucu ticareti, silah kaçakçılığı gibi elde edilen gelir düzeyi çok yüksek olan suçlarda, dünya genelinde artışlar gözlemlenmektedir⁶. Aklama suçu, toplumun birlik ve bütünlüğüne zarar veren bir suç faaliyeti olarak, dünyanın toplumsal, sosyal ve ekonomik düzenini tehdit eder boyuttadır⁷. Aklama suçu, en genel ve en öz tanımıyla; suç kaynaklı gelirlerin kaynağının

ve gerçek sahibinin gizlenmesi, üstünün örtülmesi sürecidir⁸. Suçlular, yasa dışı faaliyetlerden elde edilen suç kaynaklı gelirlerden dolayı, haklarında her hangi bir hukuki yaptırımın uygulanmasını engellemek amacıyla, suç gelirlerini aklamaya çalışmaktadırlar⁹.

Aklama suçu, ülkelere çok büyük maliyetler yüklemekte ve hatta bazı ülkelerin ekonomilerini çökertmektedir. Aklama suçu bünyesinde diğer bir takım finansal suçları (rüşvetçilik, hile, yolsuzluk, finansal kurumun kontrol edilmesi vb.) barındırabilmekte ve bu suçlarla beraber işlenebilmektedir¹⁰. Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (International Federation of Accountants-IFAC)'nın, Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu (International Auditing and Assurance Standards Board-IAASB) Teknik Direktörü Jim Sylph; aklama suçuna yönelik ifadesinde, “*aklama suçunun özellikle gelişmekte olan ekonomilerde yıkıcı etkiler oluşturarak dünya ekonomik istikrarını tehdit ettiğini*” belirtmiştir¹¹.

Aklama suçu, yüksek bir gizlilikle birlikte görülmemiş bir profesyonellik ve çok karışık bir süreç içerisinde gerçekleştirilen bir suç olup, direkt olarak belirli bir kişiyi hedef almamaktadır. Aklama suçunun ortaya çıkarılma süreci, çok çaba isteyen ve son derece titiz ve güç bir araş-

⁶ ABDİOĞLU, Hasan ve ERDEM, Ümit. “Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Üyelik Sürecinde Aklama Suçu ve 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'un Değerlendirilmesi”, **Vergi Raporu Dergisi**, Yıl:15, Sayı:88, Ocak 2007, s.63

⁸ MELNIK, Steven V. “The Inadequate Utilization of The Accounting Profession in The United States Government's Fight Against Money Laundering”, **New York University School of Law Journal of Legislation and Public Policy**, Vol:4, 04-Dec- 2000, p:144

⁸ MELNIK, Steven V. “The Inadequate Utilization of The Accounting Profession in The United States Government's Fight Against Money Laundering”, **New York University School of Law Journal of Legislation and Public Policy** Vol:4, 04-Dec- 2000, p:144

⁹ Money Laundering Control: A Guide For Registered Accountants and Auditors, Issued June 2003, Public Accountants' and Auditors' Board, p:28, http://www.irba.co.za/pdf_frame.asp?PDF=/documents/doc_00316.pdf, 17.01.2007

¹⁰ BOORMAN, Jack and INGVE, Stefan. “Financial Systems Abuse, Financial Crime and Money Laundering-Backraund Paper”, **Monetary and Exchange Affairs and Policy Development and Reviw Departments**, 2001

¹¹ BEER, Linda De. “New IFAC Guidance Addresses Anti-Money Laundering and The Role of The Professionals”, **Accountancy SA**, Issue:104, Jun 2004, pg:23

tırmayı gerektirmektedir. Eğer aklama suçu, başlangıç aşamalarında belirlenemez ise, ortaya çıkarılması son derece güçleşmektedir¹². Suç unsuru ihtiva eden faaliyetlerden elde edilen gelirlerin, yasal ekonomi içerisinde, belirli aşamalardan geçirilerek dahil edilmek suretiyle aklanmasının engellenmesi ve bu çerçevede suça kaynaklık eden suç ile (öncül suç) bağlantısının tespit edilerek, suç gelirine el konulması amacıyla, ülkeler mevzuat değişikliği yaparak veya ayrı bir yasa çıkararak suçu önlemeye çalışmaktadırlar. Özellikle organize suç örgütlerinin temel finans kaynağını oluşturan aklama suçlarının önlenmesi, ülke menfaat ve çıkarları açısından önem arz etmektedir¹³. Aklama suçu toplumsal, sosyal ve ekonomik çerçevede olmak üzere son derece geniş bir alanda yıkıcı etkiler oluşturmaktadır. Yasa dışı yollardan sağlanan suç gelirlerinin sistem içerisinde aklanması ile beraber suç olayları, domino etkisi benzeri artmaktadır. Aklama suçu dolayısıyla neden olunan suçlar (uyuşturucu ticareti, terörizm, soygun, haraç alma gibi) milyonlarca insanın yaşamını ve birçok ülke ekonomisini etkilemektedir. Bu kapsamda, bozulan düzenin eski haline getirilmesi amacıyla bütçeye ilave kaynak konulması, bir takım sosyal ve hukuki önlemlerin alınması ve bunların gerçekleştirilmesi önemli maliyetlere neden olmaktadır. Özellikle sınırlı bir bütçeye sahip olan ekonomilerde, aklama suçunun önlenmesi amacıyla sosyal içerikli yatırımlardan vazgeçildiği gibi, ilave kaynak sağlamak amacıyla, vergi oranlarının artırılması yoluna da gidilebilmektedir. Yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, aklama suçu yalnızca direkt etkileri ile değil, aynı zamanda son derece ağır sonuçlar doğurabilen dolaylı etkileri ile de yıkıcı olmaktadır. Bu bağlamda, suç gelirlerinin aklanması ile mü-

cadelede daha etkili yöntemlere başvurulması gerekliliği, sonuçların ortaya koyduğu bir durumdur.

Türkiye’de aklama suçuyla mücadele ilk olarak uluslararası alanda imzalanan sözleşmelerin ve küreselleşme sürecinde suç unsuru ile mücadelelenin bir gereği olarak Kasım 1996’da yürürlüğe giren 4208 Sayılı Kararın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun ile başlamıştır. Daha sonra Avrupa Birliği direktiflerine ve Mali Eylem Görev Gücü (FATF) uygulamalarına uyumun sağlanabilmesi ve suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede kararlılığı ve uluslararası alandaki düzenlemelere karşı desteği ortaya koymak amacıyla 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir. Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı ile mücadelede, Türkiye’de 18.10.2006 tarihinde yürürlüğe konulan 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanması Hakkında Kanun, toplumsal bilinç düzeyinin yükseltilmesi, denetimlerde standart uygulamaların geliştirilmesi ve suç gelirinin aklanması ile ilgili mücadelede işbirliğinin artırılması açısından önem arz etmektedir. 5549 sayılı Kanun’un öngörülme amacı, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin usûl ve esasları belirlemektir. Bu suretle suç gelirlerinden yararlanan kişilerin, bu gelirden mahrum edilmesi ve bu çerçevede işlenen suçların engellenmesi, pratikte güdülen amacı ortaya koymaktadır. Kanun’un amacına uygun olarak Maliye Bakanlığı eğitim, iç denetim, kontrol ve risk yönetim sistemleri oluşturulması ve Kanunla getirilen yükümlülüklerle uyumu sağlamak üzere, gerekli yetki ile donatılmış idarî düzeyde görevli tayin edilmesi de dahil gereken tedbirlerin alınması konusunda, iş-

¹² PING, He. “Is Money Laundering a True Problem in China”, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, Vol:50, No:1, February 2006, p:111

¹³ MASAK-TBB Çalışma Grubu, Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörizmin Finansmanı İle Mücadelenin Önemi: Türk Bankacılık sisteminde İyi Uygulama Kılavuzu, *Bankacılar Dergisi*, Sayı:54, 2005, s.75

letme büyüklükleri ve iş hacimlerini de dikkate alarak, yükümlülükleri ve uygulamaya ilişkin usûl ve esasları belirlemeye yetkili kılınmıştır¹⁴. 5549 sayılı Kanunun uygulanmasında suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesinde yükümlüler arasında Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler sayılmıştır. Meslek elemanlarının yükümlüler arasında yer alması, aklama suçu ile mücadelede başarı sağlayacaktır. Zira meslek elemanlarının yükümlü grupları arasına alınması ile Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler de mali kurumlar gibi müşterileri ile ilgili kimlik tespiti yapacak, Mali Suçları Araştırma Kurulu Baş-

kanlığına (MASAK) müşteri ile ilgili şüpheli işlem bildiriminde bulunacak ve tuttukları kayıtları en az 8 yıl muhafaza edeceklerdir. Kanun ile suç geliri tanımı, şüpheli işlemler, kimlik bildirim zorunluluğu ve el koyma gibi suç geliri aklama konusunun temelini oluşturan hususlar itibariyle mevzuatlar arası uyum sağlanmıştır¹⁵. Bununla birlikte Türkiye’de aklama suçu ile mücadelede geniş yetkilerle donatılan Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) çalışmalar yürütmektedir. Aşağıda yer alan tablo, 2002 ve 2006 yılları arasında MASAK’a yapılan aklama suçu ile ilgili ihbarları ve ihbar kaynaklarını göstermektedir.

Tablo: 1 MASAK’a Yapılan İhbarların Kaynakları ve Sayıları (2002–2006)

İhbar Kaynağı	2002	2003	2004	2005	2006	Toplam
Cumhuriyet Savcılıkları	168	171	218	178	93	828
Kamu Kurumları	105	103	127	157	117	609
Bankalar	4	7	30	18	38	97
Basın	1	1	4	8	4	18
Gerçek Kişi ve Özel Hukuk Tüzel Kişileri	112	94	98	135	304	743
Yurtdışı	3	4	6	4	7	24
Toplam	393	380	483	500	563	2.319

Kaynak: AKSAKAL, Mehmet. Karapara Aklama Suçu İle Organize Suçu ve Terörizmin Finansmanı Suçu Arasındaki İlişki ve Mücadele Yöntemleri, Balıkesir Üniversitesi, SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bandırma/Balıkesir, 2008, s.73

¹⁴ Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, Kanun No: 5549 18.10.2006 tarih ve 26323 sayılı Resmî Gazete

¹⁵ KALEM, Murat. Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı İle Mücadele Metodolojisi Belgesi (Aml/Cft Metodolojisi Belgesi) Kapsamında Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler İle Yeminli Mali Müşavirlere Getirilmesi Gereken Yükümlülükler, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 142, Ekim 2004, e-yaklaşım programı.

Tablodan da anlaşılacağı üzere 2006 yılı içerisinde en fazla ihbarın gerçek kişi ve özel hukuk tüzel kişilerinden, toplamda ise en fazla ihbarın cumhuriyet savcılıklarından geldiği anlaşılmaktadır. Aşağıda yer alan bir diğer tabloda ise 2002-2006 yılları arasında MASAK'a yapılan Şüpheli İşlem Bildirimleri kapsamında bildirim kaynakları ve sayıları yer almaktadır.

3. SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMA SÜRECİ

Suç işlemek amacıyla olan kişi veya gruplar, amaçlarına ulaşmak için her türlü yolu denemektedirler. Suç ekonomisi, kayıt dışı ekonomi, terör, yolsuzluk ve rüşvet sarmalı ekonomide, kaynakların verimli bir biçimde kullanımını en-

Tablo:2 MASAK'a Yapılan Şüpheli İşlem Bildirimlerinin Kaynakları ve Sayıları (2002–2006)

İhbar Kaynağı	2002	2003	2004	2005	2006	Toplam
Ticari Bankalar	193	177	288	349	1.103	2.110
Katılım Bankaları	-	3	1	2	30	36
Sigorta Kurumları	1	-	-	-	-	1
Aracı Kurumlar	-	1	1	1	7	9
Toplam	194	180	290	352	1.140	2.156

Kaynak: AKSAKAL, Mehmet. Karapara Aklama Suçu İle Organize Suçu ve Terörizmin Finansmanı Suçu Arasındaki İlişki ve Mücadele Yöntemleri, Balıkesir Üniversitesi, SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bandırma/Balıkesir, 2008, s.74

Tablodan da anlaşılacağı üzere 2006 yılında tüm mali kurumların bildirim sayılarında artış olmakla birlikte bankalar tarafından yapılan bildirimlerde %216'lık bir artış gerçekleşmiştir. Söz konusu bu artışın gerçekleşmesinde 5549 sayılı Kanun düzenlemelerinin büyük bir etkisi olduğu düşünülebilir¹⁶.

gelleyerek, ülkenin ekonomik, siyasi ve sosyal gelişimini tahrip etmekte, ulusal ve uluslararası alanda itibarını ve güvenini zayıflatmaktadır¹⁷. Aklama suçu, birçok sayıda suç faaliyeti sonucu elde edilmiş olan kazançların kimliğini değiştirmek, kaynağını gizlemek amacıyla gerçekleştirilmektedir¹⁸. Sağlanan suç gelirleri, belirli

¹⁶ AKSAKAL, Mehmet. Karapara Aklama Suçu İle Organize Suçu ve Terörizmin Finansmanı Suçu Arasındaki İlişki ve Mücadele Yöntemleri, Balıkesir Üniversitesi, SBE, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Bandırma/Balıkesir, 2008, s.74-75

¹⁷ ERGÜL, Ergin, Kara paranın Aklanmasının Hukuki ve Cezai Boyutları, Kara para Aklama Faaliyetleri ve Önlemler Paneli, **TCMB Yayınları**, Ankara 1999, s.24

¹⁸ An Anti-Money Laundering Strategy For The Inland Revenue, s.6, <http://www.hmrc.gov.uk/specialist/antimoneylaunderstrat.pdf>, 17.01.2007

aşamalardan geçirilmek suretiyle ekonomiye aklanmış olarak sokulmaktadır. Dolayısıyla suç geliri genelde bir hareket sonucunda değil, birçok hareketten oluşan bir süreç sonucunda aklanmaktadır. Suç gelirlerinin aklanması, aşağıda yer alan üç süreçte gerçekleşmektedir. Bu süreçler¹⁹;

- Yerleştirme (Placement) Süreci
- Ayrıştırma (Layering) Süreci
- Bütünleştirme (Integration) Süreci'dir.

Aklama suçunun işlenmesinde saydığımız bu üç sürecin her birinin gerçekleşmesi gerekli değildir. Bazen, süreçlerin bazıları gerçekleştirilmeden, iki veya üç süreç tek bir işlemde gerçekleştirilerek suç gelirleri aklanmaktadır. Bu durum aklama suçunun failinin kişisel beceri ve yeteneklerine bağlı olduğu kadar, aklama suçunun işleneceği ülke, ülkenin finansal olanakları, mali sisteminin yapısı vb. birçok unsurla ilgilidir. Aşağıda, suç gelirlerinin aklanma süreci, süreçlerin belirgin özellikleri ile birlikte açıklanmaya çalışılmıştır.

3.1.Yerleştirme (Placement) Süreci

Suç gelirlerinin aklanmasının bu sürecine “plasman” veya “aktarım süreci” de denilmektedir. Bu süreçte, yasa dışı yollarla elde edilen suç gelirin taşınması ve kullanılması zor olduğundan dolayı, aklayıcılar tarafından mali sistem içerisine dahil edilmeye çalışılmaktadır. Burada amaç, suç gelirin nakit formundan kurtarılmasıdır. Özellikle kayıt dışılığın ve beraberinde denetim, kontrol ve gözetim sistemlerinin zayıf olduğu ülkelerde, bu süreç daha kolay işlemektedir. Suç gelirlerinden elde edilen nakdin, mali sistem içerisine sokulmasıyla, nakit hareketliliği

kolaylaşmakta ve istenilen zamanda istenilen yere, nakit transfer edilebilmektedir.

Bu süreç suç geliri aklayıcılarının, en çok zorlandıkları aşamadır. Çünkü etkin bir denetim, kontrol ve gözetim sistemi çerçevesinde durumun tespit edilmesi, suçun ileriki aşamalarına göre nispetle daha kolaydır. Ayrıca, bu süreçte elde edilen suç gelirin kaynağının yasa dışı olduğunun ispatı son derece kolaydır. Çünkü gelir mali sisteme nakit halinde girdiği ilk durumda, mevcut mevzuat düzenlemeleri çerçevesinde, nakit bildirimini veya şüpheli işlem bildirimine konu olabilmektedir. Yerleştirme sürecinde suç geliri, aklanmak amacıyla aşağıda belirttiğimiz ve daha farklı yöntemleri de olabilecek süreçlerden geçirilmek suretiyle nakit formundan çıkarılabilmektedir. Bu yöntemler ile suç geliri²⁰; fiziki olarak yurtdışına çıkarılarak denetimin az olduğu ülkelerde bankalara yatırılabilir, bildirim önlenmesi amacıyla, nakit miktarı küçük tutarlara bölünerek, ülke içersindeki çeşitli bankalara, farklı kişiler adına açılmış hesaplara yatırılabilir, gayrimenkul, lüks araba, mücevher, antika veya sanat eserleri alımında kullanılabilir, hisse senedi, tahvil, bono, çek, poliçe gibi mali araçlara dönüştürülebilir, banka hesaplarına yatırılmadan önce kumarhane geliri, turizm geliri veya ihracat geliri gibi gösterilebilecek ve bir açıklama yapılmasına olanak sağlayabilecek işlemlere konu yapılabilir, finansal kuruluşlar veya bunların çalışanları ile işbirliği yapılarak mali sisteme sokulabilir veya suç örgütleri tarafından finansal kuruluşlara sahip olunmak suretiyle nakit formundan kurtarılabilir. Suç gelirlerinin aklanması sürecinde, aklama suçunun tespitinin en kolay olabileceği bu aşamada, gerek denetim elemanları, gerekse yükümlü kişi, kurum ve kuruluşlar son derece dikkatli ve uyanık olmak durumun-

¹⁹ SAYIN, Gökhan. Karapara Aklama, <http://www.abchukuk.com/makale/makale422.html> (31.10.2006)

²⁰ SAYIN, Gökhan. Karapara Aklama, <http://www.abchukuk.com/makale/makale422.html> (31.10.2006)

dadırlar. Çünkü bu süreçten sonra elde edilen suç geliri, nakit halde olmayacak, suçla ilgili iliyet bağı zayıflayacak ve sonuç olarak da suçun tespiti zorlaşacaktır.

3.2. Ayrıştırma (Layering) Süreci

Suç gelirlerinin aklanmasının bu sürecinde, mali sistem içerisine dahil edilen nakdin tespit edilmesinin önlenmesi amacıyla, küçük parçalara bölünmesi ve farklı ulusal banka veya farklı ülke bankalarına yasal bir işlem sonucuymuş gibi gösterilerek transfer edilmeye çalışılması gerçekleştirilerek, nakdin izinin sürülmesi zorlaştırılmakta ve suçun tespiti hemen hemen imkansız hale getirilmektedir²¹. Daha önce, yerleştirme aşamasında, nakit halindeki suç gelirinin biçimi değiştirildiğinden, fonlar nakit dışı birçok şekle sokulabilmektedir. Bu sürecin ne kadar süreceği, gelirin kullanımına olan ihtiyaç kadar ilk aşamanın başarısına da bağlıdır²². Suç gelirlerinin aklanmasının bu aşamasında ülkeler arasındaki işbirliği ve ortak hareket etme istekliliği önem arz etmektedir. Zira bilişim çağını yaşadığımız bu dönemde, gelişen bankacılık sistemi ile beraber suç gelirleri, rahatlıkla farklı ülke piyasalarında dolaşabilmektedir.

3.3. Bütünleştirme (Integration) Süreci

Bütünleştirme, suç gelirlerinden elde edilen nakdin aklanmasının gerçekleştirilmiş olduğu süreci ifade etmektedir. Bu süreçte, elde edilen suç geliri, artık aklayıcı tarafından istenilen her türlü amaç için, kaynağı sorulmamaksızın kullanılabilir. Çünkü sağlanan nakdin artık bir

dayanağı mevcuttur²³. Bu aşamada, nakdin bir suç geliri olduğunu tespit etmek çok zordur. Çünkü sayısız işlemin, hesabın, varlığın olduğu bir ortamda gelirlerin kaynağını sormak mümkün değildir²⁴. Artık nakdin dolaştırılmasına ve şekil değiştirilmesine gerek kalmamıştır. Nakit, herkesin yaptığı işlemler yapılarak tüketim, yatırım veya bir başka şekilde değerlendirilebilmekte, hatta tekrar suç işlemek amacıyla kullanılabilir²⁵. Bu nedenlerden ötürü de, suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede esas unsur, elde edilen gelirin yani suç gelirinin aklanmasının önlenmesidir.

4. MUHASEBE MESLEĞİNDE AKLAMA SUÇUNUN ÖNLENMESİNE YÖNELİK ÇABALAR

Uluslararası finansal sistemin işleyişinde, en önemli engellerden bir tanesi aklama suçudur. Küresel bir olay ve sorun olan aklama suçu, niteliği itibariyle finansal bir suç olup, birçok sayıda kişinin ve kurumun katılımıyla çok sayıda karışık işlem ile gerçekleştirilmektedir. Aklama suçu, hakkında kovuşturma ve araştırma yapılması son derece güç bir suç faaliyetidir. Bugün, suç gelirlerinin aklanması ile mücadeleye yönelik uluslararası çalışmalar devam etmektedir. Zira aklama suçu ile mücadele, ortak girişimleri gerekli ve zorunlu kılmaktadır. Aklama suçuna ilişkin çözüm; düzenleyici kuruluşların, kanun uygulayıcıların, kamunun, özel sektörün ve uluslararası alanda ülkelerin takınacağı tavır ve ortak hareket etme düşüncesi ve istekliliği ile yakından ilgilidir²⁶. Bugün, aklama suçu ile

21 SAYIN, Gökhan. Karapara Aklama, <http://www.abchukuk.com/makale/makale422.html> (31.10.2006)

22 Yolsuzluk, <http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/finpazpazartesi1.doc>, (13.11.2006)

23 SAYIN, Gökhan. Karapara Aklama, <http://www.abchukuk.com/makale/makale422.html> (31.10.2006)

24 Yolsuzluk, <http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/finpazpazartesi1.doc>, (13.11.2006)

25 MAVRAL, Ülker, "Karapara Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye'de Yansımaları", **Vergi Denetmenleri Derneği**, Ankara, 2001, s.59-60

26 BUCHANAN, Bonnie. "Money Laundering- A Global Obstacle", **Research in International Bussines and Finance** 18, 2004, p:117.

mücadelede uluslararası toplum, muhasebe meslek elemanlarına büyük destek sağlamaktadır. Aşağıda, muhasebe meslek örgütlerinin aklama suçunun önlenmesi ve ortaya çıkartılmasına yönelik öngördükleri düzenlemeler açıklanmaya çalışılmıştır.

4.1 Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (International Federation of Accountants-IFAC)

Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (International Federation of Accountants-IFAC) 1977 yılında oluşturulmuş olup, 113 üye ülkenin ulusal muhasebe organizasyonlarını temsil etmektedir. IFAC'ın temel amacı, küreselleşmeye uygun olarak, muhasebecilerin uyguladıkları standartlarda uyum sağlanmasını temin etmek ve muhasebecilerin tutarlı ve yüksek kaliteli hizmet vermeleri için çaba göstermektir. Bu kurumun temel görevlerinden bir tanesi de Uluslararası Denetim Standartlarının (ISA) yayınlanmasını ve IFAC'a üye organizasyonlarca kabulünü ve uygulanmasını sağlamaktır. Uluslararası Denetim Standardı (International Standard on Auditing-ISA) 240, hile ve hatalar içindir. ISA 240, denetçilerden, finansal tablolarla ilgili olarak, hata veya hilenin neden olduğu, önemli derecede hatalı bir bildirimde bulunmadığı konusunda makul bir güvence istemektedir. Bu standart, denetçilerden, denetim esnasında özel bir hile riski değerlendirme işlemi yapmalarını ve değerlendirmelerin belgelendirilmesini istemektedir. Standart, risk faktörlerine ilişkin örnekler vermektedir. Burada amaç, hilenin varlığını belirlemek ve denetçinin hile ile ilgili olarak şüphelendiği bir durumda, özel durumları belirlemelerine yardımcı olmaktır. Ayrıca ISA 240

standartı denetimin genel ilkelerini, amaçlarını ve denetçilerin “*şüpheli yaklaşımının (profesyonel skepticism)*” gerekliliğini ortaya koymaktadır²⁷.

Devletler, düzenleyici kurumlar ve küresel iş dünyası, muhasebe meslek elemanlarını, suç gelirlerinin aklanması ile ilgili mücadeleye artan bir istekle çağırılmaktadırlar. IFAC, dünya muhasebe meslek elemanlarını, suç gelirlerinin aklanması ile mücadeleye teşvik etmektedir. 2002 yılının Ocak ayında IFAC, 156 üyesi ve 2.4 milyon muhasebe meslek elemanını ilgilendiren “*Suç Gelirlerinin Aklanmasına Yönelik Müzakere Metninin*” dağıtımını onaylamıştır. Bu tartışma metni muhasebe meslek elemanlarının (bağımsız denetçilerin, yönetici konumundaki veya herhangi bir diğer kademede yer alan muhasebe meslek elemanlarının), sürekli bir şekilde devam eden suç gelirlerinin aklanmasına yönelik çabalarda rollerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte tartışma metninde, düzenleyici kurumların ve yasa yapıcıların, meslek elemanlarından bekledikleri suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik faaliyetlerin belirlenmesi, kontrollerin uygulanması ve güvenliğin sağlanmasına yönelik profesyonel rollerden bahsedilmiştir. Ayrıca muhasebe meslek elemanlarının, suç gelirlerinin aklanmasına, şüpheli faaliyetlerin raporlanmasına ve en iyi denetim uygulamalarının gerçekleştirilmesine yönelik rolleri ortaya konulmuştur²⁸. Tartışma metninde, birçok sayıda risk unsuruna işaret edilerek, muhasebe meslek elemanlarının, suç gelirlerini aklama faaliyetlerini ortaya çıkarmalarına yönelik en iyi uygulamalar konusunda yardımcı olunması amaçlanmaktadır. Bu açıdan IFAC, Suç Gelirlerini Aklama Görev Grubu,

²⁷ BOORMAN, Jack and INGVEs, Stefan.”Financial Systems Abuse, Financial Crime and Money Laundering-Backraund Paper” , **Monetary and Exchange Affairs and Policy Development and Reviw Departments**, s.35, 2001

²⁸ COLMAN, Robert. New Anti-Money Laundering Publication Form IFAC, **CMA Management**, Jun/Jul, Vol:78, No:4, 2004, pg:10

dünyanın çeşitli bölgelerinden, diğer meslek örgütlerinin bu konuda neler yaptığı konusunda bilgi toplamış ve gerçekleştirilen faaliyetleri analiz etmiştir. Bu, faaliyet alanının belirlenmesinde ilk adımı oluşturmaktadır. Bu müzakere metni, dünyada muhasebe mesleğinin suç gelirlerinin aklanmasında, hile ve ilgili finansal suçlarla mücadelede oynadığı rolleri ortaya koymaktadır. Aynı zamanda gizliliği artırmakta ve tavsiyelerde bulunmaktadır. Bunun yanı sıra denetimler aracılığı ile tüketici koruma formları oluşturulmakta ve yasa dışı faaliyetlerin raporlanması tasdik edilmektedir²⁹.

4.2 Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü (International Organization of Securities Commissions-IOSCO)

Muhasebe standartlarındaki farklılıklar, sermaye piyasalarından fon sağlama sürecinde engel teşkil etmektedir. Yaklaşık elli ülkenin sermaye piyasası düzenleyici kuruluşları tarafından oluşturulan ve gelişmelere paralel olarak, son yıllarda uluslararası alanda önemli bir güç olarak ortaya çıkan, Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü (International Organization of Securities Commissions-IOSCO), uluslararası muhasebe standartları oluşturulması konusuna ilgi göstermektedir³⁰. Diğer finansal sektör standart oluşturucu kurumlar gibi Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütüde yayınladığı rehberler ile menkul kıymetlerin bir finansal suç unsuru olarak kullanımının önlenmesi amacıyla çalışmalar yapmaktadır. Ekim 1992’de, IOSCO Komitesi Başkanı, suç gelirlerinin aklanması ile ilgili mücadelede kararlılığını

vurgulamış ve her üye, aşağıda yer alan hususlara dikkat etmesi gerektiği konusunda açıklamalarda bulunmuştur³¹:

- Finansal kurumlarca toplanan ve kayıtlara alınan müşteri tanıma bilgileri denetlenmelidir,
- Muhasebe kayıtları gereksinimleri karşılayacak yeterlikte olmalıdır,
- Şüpheli işlemlerin raporlanmasını sağlayacak bir sistem olmalıdır,
- Uygulamadaki prosedürler, menkul kıymetlerin kontrolünü elde ederek suç işlenmesini önleyecek şekilde olmalıdır,
- Menkul kıymetlerin ve vadeli sözleşme firmalarının uyum prosedürlerine ve uygun denetleme kurallarına uyduğu ve devamlılığı sağladıkları konusunda emin olunmalı,
- En önemli husus olarak, bilgi paylaşımı sağlanmalıdır.

Ekim 2005’de Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü “*Ortak Yatırım Alanlarında Aklama suçu ile Mücadele*” konulu bir rapor yayınlamıştır. Raporunda her bir ortak yatırımın aklama suçunu önlemeye yönelik yazılı bir program geliştirmesi ve bunu uygulaması istenilmiştir. Geliştirilen program, ortak yatırım şirketinin yöneticisi, yetkili fon yöneticisi, sınırlı ortaklıkta komandite ortak ve mütevellî heyeti tarafından onaylanmalıdır. Rapor politika, prosedür ve iç kontroller ile birlikte bir personel eğitim programı, programın uyumunu sağlama-

²⁹ Canada’s Anti- Money Laundering & Anti-Terrorist Financing Requirements, “A Guide For Chartered Accountants, **The Canadian Institute of Chartered Accountants** ,February 2004

³⁰ AKGÜL, Başak Ataman ve AKAY, Hüseyin. “**Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye’de Uygulama Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma**, İstanbul: Türkmen Kitabevi., s:29.

³¹ BOORMAN, Jack and INGVES, Stefan.”Financial Systems Abuse, Financial Crime and Money Laundering-Backraund Paper” , **Monetary and Exchange Affairs and Policy Development and Reviw Departments**, 2001, s.35

ya yönelik bir denetim komitesi ve uygun yönetim düzenlemelerini içermelidir. Raporda belirtilen diğer hususlar³²:

- Aklama suçu ile mücadelede etkin bir başarı sağlanabilmesine yönelik olarak diğer kurumlardan dış kaynak kullanımı,
- Potansiyel düşük risk taşıyan durumların tespitinin sağlanması,
- Ortak bir yatırımda danışmanlar, yöneticiler ve araçlar arasındaki ilişkilerin ve rollerin ortaya konulmasıdır.

4.3 Avrupa Birliği Muhasebeciler Federasyonu (The European Federation of Accountants- FEE)

Suç gelirlerinin aklanmasına yönelik uygulamalar, Avrupa'da muhasebe meslek elemanları ve denetçilerle ilgili olarak gelişme safhasındadır. Avrupa Birliği Muhasebeciler Federasyonu (The European Federation of Accountants-FEE), muhasebe ve denetçi birliklerince kontrol edilen, gözleme dayalı bireysel düzenleme uygulaması önermektedir. Bu uygulama, Avrupa Birliği'nce yayımlanan suç gelirlerinin aklanmasına yönelik rehber ve ilkeler yönergesi ile uyumlu olmalıdır³³. 1991 yılında, Avrupa Topluluğu, aklama suçu ile mücadelede ortak bir hareket planı çerçevesi çizmek amacıyla, Suç Gelirlerinin Aklanması İle Mücadeleye Yönelik Bir Direktif (Meslek Üyelerinin Aklama Suçunun Önlenmesine Yönelik Uygulamaları) yayınlamıştır. Bu direktif, üye ülkelerin aklama suçu ile ilgili olarak cezai yaptırımlar belirlemesini şart koşmaktadır. Ayrıca direktif, aklama suçu ile ilgili olarak, bireylerin devlete karşı gerçek-

leştiği raporlamalarda, koruyucu bir düzenleme sorumluluğu sağlamaktadır. Direktifte; suçtan elde edilen gelirlerin kredi ve finans kurumlarının kullanımı yoluyla aklanmasının mali sistemin sağlamlığını ve istikrarını ciddi bir şekilde tehdit edeceğini belirtilerek bu suçla etkin mücadele için uluslararası sözleşme ve düzenlemelerin uyumlu olması gerektiği ifade edilmiştir. 13 Temmuz 1998'de, Avrupa Birliği Komisyonu, 91/308 EEC no'lu direktifinde değişiklikler yaparak, denetçilerden şüpheli işlemleri rapor etmesini istemiştir. 19 Kasım 2001 tarihinde kabul edilen 2001/97/EC sayılı Direktifle de 91/308/EEC sayılı Direktifte bir takım değişiklikler yapılması kararlaştırılmıştır. Özellikle öncül suçlar ve yükümlü grupları açısından 91/308/EEC sayılı Direktifin kapsamı bu değişiklik ile genişletilmiştir.

Avrupa Birliği'nce en son 2005 yılının Ekim ayında çıkarılan, 2005/60/EC sayılı "*Mali Sistemin Karaparanın Aklanması ve Terörizmin Finansmanı Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesi*" hakkındaki Konsey Direktifi ile 2001/97/EC sayılı Direktif ile değişik 91/308/EEC sayılı Direktifi yürürlükten kaldırmış ve bundan önceki direktiflerde düzenlenen hükümleri genişletmiştir. Riske dayalı bir yaklaşımın benimsendiği düzenleme; bankalar, aracı kurumlar ve diğer sermaye piyasası kurumlarını yakından ilgilendirmektedir. Direktifle getirilen en önemli yeniliklerden bir tanesi kapsama ilişkindir. Direktifin kapsamı, karapara aklamalarının önlenmesi yanında terörizmin finansmanı ile mücadeleyi de içermektedir. Öte yandan Direktif ile özellikle müşteri tanıma kuralına ilişkin risk temelli yaklaşım benimsenmiştir. Karapara aklama ve terö-

³² Anti-Money Laundering Guidance For Collective Investment Schemes, October 2005, <http://www.iosco.org/library/publications/pdf/IOSCOPD205.pdf>, 25.08.2008.

³³ The Anti-Money Laundering Regime, s. 62-63, <http://www.adb.org/Documents/TARs/PHI/tar-phi-38601.pdf>, 17.01.2007

rizmin finansmanı riskinin seviyesine göre, basitleştirilmiş veya ağırlaştırılmış müşteri tanıma kuralı önlemleri geliştirilmiştir³⁴. Ayrıca direktifte 19.12.2006 tarihinde yapılan düzenlemeler ile yüz yüze olmayan işlemlerde ve elektronik ticarete finansal sistemin aklama suçuna yönelik kullanımının önlenmesi amacıyla 91/308/EEC sayılı Direktifi geliştirici düzenlemeler yapılmıştır. Bu direktifte risk bazlı bir yaklaşımla yüz yüze olmayan işlemlerde müşterinin tanınmasına ve elektronik imzanın uygun bir şekilde takip edilmesine yönelik pratik uygulamalar sunulmaktadır.

4.4 İngiltere ve Galler Diplomalı Muhasebeciler Enstitüsü (The Institute of Chartered Accountants in England and Wales-ICAEW)

İngiltere ve Galler Diplomalı Muhasebeciler Enstitüsü (The Institute of Chartered Accountants in England and Wales-ICAEW), küçük işletmeler ve tüketiciler için aklama suçunun nasıl önlenebileceği konusunda tavsiyeler yayınlamıştır. Enstitüye göre, aklama suçuna yönelik olarak risk her sektörde mevcuttur. Enstitü, aklama suçunun önlenmesi amacıyla, aşağıda yer alan tavsiyeleri önermektedir. Bu tavsiyelere uyararak dürüst ticaret erbapları, aklama suçu riskini minimum düzeye indirebilirler³⁵.

- 15.000 Euro değerinden fazla olan mal ticaretinde veya bu değerde işlemler sonucu “yüksek değerli tüccar” olarak kayıt yaptırmadan nakit alınmamalıdır,
- Önerilen nakit, belirlenen limitin altında olsa bile, büyük tutarlı nakit söz konusu olduğunda tedbirli olunmalıdır. Çünkü suç gelirleri,

daha küçük parçalara ayrılarak, nakit mali sistem içerisinde aklanmaya çalışılabilmektedir,

- Çalışanlar, aklama suçu hakkında bilgilendirilmelidir,
- Suç geliri aklanmasının önlenmesi ve ortaya çıkarılmasına ilişkin sistem ve prosedürler oluşturulmalıdır,
- Eğer tam olarak ne yapılacağı bilinmiyorsa, danışmanlık hizmetlerinden yararlanılmalıdır. Burada, tüm muhasebe meslek elemanları, sektör düzenleyici kurumların bir parçası konumunda olduklarından ve suç geliri aklanmasının ortaya çıkarılması ve önlenmesi konusunda eğitim gördüklerinden dolayı, müşterilerine riskin nasıl minimize edilebileceği konusunda yardımcı olabileceklerdir,
- Aklama suçuna karşı her zaman hazırlıklı olunmalıdır,
- Aklama suçuna yönelik olarak her hangi bir şüphe duyulması halinde hemen raporlanmalıdır.

4.5 Banka Sisteminin Denetiminde Basel Komitesi

Finansal sistemin yanlış amaçlar için kullanımı, finansal suç ve suç gelirlerinin aklanması konularında, Basel Komitesi son derece aktiftir. Suç gelirlerinin aklanması ile ilgili olarak uygulama rehberinde özellikle önem verilen husus; “Müşterini Tanı” (Know Your Customer-KYC) programının yeterli etkinlikte olmasıdır. Basel Komitesi tarafından yayınlanan ilk bildirisinin konusu,

³⁴ ÖZKAN, Aslı. “Karararının Aklanması ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Konusunda AB Direktifi”, Sermaye Piyasasında Gündem, Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (TSPAKB), Sayı:57, ISSN:1304-8155, Mayıs 2007, <http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/dergi65/OÜstün.pdf>, 26.08.2008

³⁵ THOMPSON, Simon. 24 February - Steps to take to prevent money laundering, <http://www.icaew.co.uk/index.cfm?route=135234>, 17.01.2007

“Suç Gelirlerinin Aklanması Amacıyla Banka Sisteminin Suç Amacıyla Kullanımını Önlemek”dir. Bu bildiriye, aşağıda yer alan hususlar dikkat çekmektedir³⁶.

- Müşterinin tanınması,
- Kanunlara uyum,
- Kanun yaptırım otoriteleri ile uyum,
- Politikalar, prosedürler ve eğitim.

Etkin banka denetimi için temel Basel ilkeleri ve uyum metodolojisi, hem yerel hem de dışsal uygulamalar için müşteri tanıma değerlendirmelerine, şüpheli işlem raporlamalarına ve diğer denetçilerle bilgi paylaşım ve kanun yaptırım uygulamalarına yönelik, önemli uygulama rehberleri yayınlamaktadır. Daha geniş kapsamlı olarak, Basel Komitesi 1998 Eylül’ünde banka denetimi ile ilgili olarak iki rapor yayınlamıştır. Raporlar, Operasyonel Risk Yönetimi ve Banka Organizasyonunda İç Kontrol Sistemi Çatısı hakkındadır. Operasyonel risk, iç kontrol yapısında oluşan eksikliklerin, beklenmeyen kayıplara neden olması riskidir. İç kontrol yapısında meydana gelen bozulmalar; hile, hata veya diğer etik olmayan veya son derece riskli davranışlar neticesinde finansal kayıplara neden olmaktadır. Gerçekten, kontrol ortamından kaynaklanan bir eksiklik ciddi hilelere (Daiwa Bank, Sumitomo ve Bargins Bank gibi) neden olduğu gibi New York Bank örneğinde görüldüğü üzere, suç gelirlerinin aklanmasına da neden olabilmektedir.

“Banka Organizasyonunda İç Kontrol Sistemi Çatısı” hakkındaki rapor, iç kontrolün güvenilir finansal ve yönetsel raporlama ve kanunlara,

düzenlemelere ve banka politikalarına uyumda, son derece önemli olduğu mesajını taşımaktadır. Banka için iç kontrol süreci, hileli ve hatalı raporlamaya karşı en iyi savunma aracını ortaya koymaktadır. Bu belge, iç kontrolün, beş elemanını tanımlamaktadır. Bunlar³⁷;

- Yönetimin gözetimi ve kültür kontrolü,
- Risk tanımlama ve değerlendirme,
- Kontrol faaliyetleri ve görevlerin ayrıştırılması,
- Bilgi ve iletişim,
- Kontrol ve denetim faaliyetleri ile eksikliklerin giderilmesi.

5. SUÇ GELİRLERİNİN AKLANMASININ ÖNLENMESİNDE MUHASEBE MESLEK ELEMANLARININ ROLLERİ VE SORUMLULUKLARI

Bugün gelinen noktada inceleme, soruşturma ve yargı süreçlerinin çok uzun zaman alması, soruşturmanın adli ve mali boyutunun eşzamanlı yürütülememesi, bu süreçlerde ihtiyaç duyulan veri ve bilgi alt yapısının eksikliği, aklama suçu ile mücadelede zafiyet oluşturmaktadır. Aklama suçu ile mücadelede, mali sektörle işbirliğinin güçlendirilmesi, güçlü bir bilgi-veri sistemi kurulması, bu suretle mali bilgilerden hareketle suça ve suçluya ulaşılması önem arz etmektedir. Suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadelede başarıya ulaşılabilmesi, değerlendirme sürecinde en az aklayıcılar kadar hızlı hareket etme kabiliyetine sahip olunmasıyla yakından ilgilidir. Muhasebe meslek elemanları, sahip oldukları mesleki bilgi ve ticari hayat içerisinde buldukları ko-

³⁶ BOORMAN, Jack and INGVES, Stefan.”Financial Systems Abuse, Financial Crime and Money Laundering-Backraund Paper” , Monetary and Exchange Affairs and Policy Development and Reviw Departments, 2001,s.34

³⁷ BOORMAN, Jack and INGVES, Stefan.”Financial Systems Abuse, Financial Crime and Money Laundering-Backraund Paper” , Monetary and Exchange Affairs and Policy Development and Reviw Departments, 2001,s.34

num itibariyle, aklama suçunun önlenmesi ve ortaya çıkarılması konusunda en etkin meslek grubu ve oluşturdukları örgütlenme ile en etkili sivil toplum kuruluşlarından biridir.

Aklama suçuna karşı çok taraflı mücadele esaslarını belirlemek, bu esasları organize etmek, bu konuda standartlar geliştirmek ve ülkeler arasında işbirliğini tesis etmek amacı ile G-7 ülkeleri (ABD, Japonya, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Kanada) bünyesinde oluşturulan ve 1991 yılında Türkiye'nin de üye olduğu Mali Eylem Görev Gücü (FATF)'ne göre; avukatlar, noterler, diğer bağımsız meslek elemanları ve muhasebe meslek elemanları, müşterileriyle ilgili olarak, şüpheli işlemleri yetkili kişilere rapor etmelidirler. Bu çerçevede de, ülkeler muhasebe meslek elemanlarının raporlama faaliyetlerini teşvik etmelidirler³⁸. Muhasebe meslek elemanlarından, aklama suçu ile mücadelede aktif olarak rol almalarını istemek, mesleki gerekliliklerde köklü değişiklikler yapılmasını gerektirmektedir. Muhasebe mesleği, son derece iyi eğitim almış kişilerin oluşturduğu, başarılı gözlem yeteneklerine ve raporlama sorumluluğuna sahip meslek gruplarıdır. Aklama suçuna yönelik meslek elemanlarından beklenen sorumluluk, muhasebe meslek elemanlarına ilave bir yük getirmemekte, sadece sorumlulukları çeşitlendirmektedir³⁹. Muhasebe mesleği, diğer mesleklerden farklı olarak, aklama suçunun önlenmesine yönelik olarak gerekli bilgi, tecrübe ve yeteneğe sahip bir meslektir. Muhasebe meslek elemanlarının tasarım, devamlılık ve çeşitli

iç kontrol faaliyetlerinde uzman oldukları düşünülür. Bu ve diğer faktörler, muhasebe meslek elemanlarını, kamunun nazarında en yüksek kademeyle çıkartarak, suç geliri aklama faaliyetlerinin belirlenmesi ve rapor edilmesi noktasında başarı beklentisi anlamında liste başı yapmaktadır.

Muhasebe meslek elemanlarının suç gelirlerinin aklanması ile ilgili sorumlulukları, gerçekleştirdikleri hizmete bağlı olarak değişmektedir⁴⁰. IFAC, suç gelirlerinin aklanması konusunda, yasa yapıcılar ve düzenleyici kuruluşlardan suç gelirlerinin tespit edilmesi ve kontrol uygulamalarının uygulanarak güvenliğin sağlanması amacıyla, mesleki role ilişkin hususlara değinmiştir. Devletler, düzenleyici kurumlar ve küresel iş dünyası muhasebe meslek elemanlarını, suç gelirlerinin aklanması ile mücadeleye çağırılmaktadır. IFAC'ın *Suç Gelirlerinin Aklanmasını Önlemeye Yönelik Uygulamaları (Anti Money Laundering-AML)* 2002 yılının Ocak ayında yayımlanmış ve bu yayında, muhasebe meslek elemanlarının rolüne, denetimde en iyi uygulamalar çerçevesinde etiksel yükümlülükler ve şüpheli işlemlerin raporlanması hakkındaki hususlara değinilmiştir. Bu yayın, aklama suçu ile mücadelede önem arz etmektedir. Muhasebe mesleğinin, "uyum gözlemelemleri programları" aracılığı ile yolsuzluklarla mücadelede önemi artmaktadır. Ayrıca meslek elemanlarının uyum gözlemelemleri programlarının etkinliğini ve kontrol çevresini test etme sorumlulukları doğmaktadır⁴¹. Muhasebe meslek elemanları, müşteri-

³⁸ BANKS, Felicity. The Role of Accountants in the Fight against Money Laundering, <http://www.icaew.co.uk/index.cfm?route=143406>, 17.01.2007

³⁹ MELNIK, Steven V. "The Inadequate Utilization of The Accounting Profession in The United States Government's Fight Against Money Laundering", *New York University School of Law Journal of Legislation and Public Policy*, Vol:4, 04-Dec- 2000, p:155

⁴⁰ MWENDA , Kaoma Kenneth. "Can Insider Trading Predicate The Offence of Money Laundering?", 6j. Bus&Sec.L.127, s.136, <http://www.msu.edu/~jbsl/pdfs/INSIDER.pdf>, 17.01. 2007

⁴¹ BEER, Linda De. "New IFAC Guidance Addresses Anti-Money Laundering and The Role of The Professionals", *Accountancy SA*, Issue:104, Jun 2004, p:24

lerinin finansal kayıtlarını ve faaliyetlerini değerlendiren ve adlarına işlem yapan kişilerdir. Bundan dolayı, potansiyel suç geliri aklama faaliyetlerinin önlenmesinde etkin rol oynamaktadırlar⁴². Bu çerçevede, muhasebe meslek elemanları, aklama suçu ile mücadelede aşağıda yer alan hususlara dikkat etmelidirler:

- Muhasebe meslek elemanları, suç gelirlerinin aklanması ile ilgili mücadelede sorumlulukları hususunda finansal kurum yöneticileri ile görüşmelidirler,
- Muhasebe meslek elemanları, öncelikle çalıştıkları kurumların suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede bir takım yüklenimlere sahip olup olmadığını bilmelidirler,
- Muhasebe meslek elemanları, çalıştıkları kurumun suç gelirleri ile mücadelede sahip olduğu alt yapı sistemini (bu anlamda suç gelirleri ile mücadelede bir birimin olup olmadığı), kime danışılacağını, suç gelirlerinin aklanmasına yönelik bir faaliyetle karşılaşıldığında ne yapılacağını bilmelidirler,
- Muhasebe meslek elemanları, kendilerinden olan bilgi taleplerini hukuki dayanakları ile ihtiyaç duyanlara sağlamalıdır,
- Muhasebe meslek elemanları, suç gelirlerinin aklanması ile ilgili şüpheli faaliyetleri raporlayarak kamu güvenliğini ve kanunların uygulanmasını sağlamalıdır.

Suç geliri aklayıcılar, muhasebe meslek elemanı veya avukatlar gibi meslek elemanlarından, sürekli suç faaliyeti ile ilgili olarak yardım arayışı

içerisindedirler. Hatta aklayıcılar, muhasebe meslek elemanından, meslek elemanının farkında olmadan yardım almış, meslek elemanını kullanmış olabilirler. Örneğin, bir müşteri muhasebe meslek elemanından, herhangi bir makul açıklama yapmaksızın, raporlama sınırının altında bir miktar parayı çeşitli banka hesaplarına aktarmasını talep edebilir. Bu ve benzer durumlarda, muhasebe meslek elemanları, suç gelirlerinin aklanmasına yardımcı olan suç ortağı olarak nitelenebileceklerdir. Muhasebe meslek elemanları, sorgulanabilir herhangi bir durumda karşılaştıklarında, konu ile ilgili bilgi sahibi yetkin bir avukattan yardım almalıdırlar. En iyi yol, potansiyel problemler doğmadan önlemine almaya çalışmaktır. Bu anlamda, muhasebe meslek elemanları, hangi müşterileri kabul ve hangilerini ret edecekleri konusunda iyi karar vermelidirler⁴³. Zira muhasebe meslek elemanları, şirketlerin faaliyetleri ve finansal kayıtlarını kamuya açıklamaktadırlar. IFAC'ın Etik İlkelerinde, muhasebe mesleğinin kamu çıkarlarına karşı sorumluluk taşıdığına işaret edilmektedir. Bu çerçevede meslek elemanları, bilginin yasal dayanağını doğrulayarak yetkili kişilere sağlamaktadırlar⁴⁴.

Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi ve ortaya çıkartılmasında rol oynayan önemli grupların rollerini artıran Mali Eylem Görev Gücü (FATF)'nin 2003 yılında revize edilen 40 tavsiyesi; avukatlar, noterler, muhasebe meslek elemanları ve şirket servis sağlayıcılarını, önemli mesleki faaliyetler olarak nitelendirmektedir. Finansal işlemlerin kolaylaştırılmasında rol oynayan meslek elemanlarının sorumluluklarının

⁴² MELNIK, Steven V. "Accountant's Anti -Money -Laundering Responsibilities", **The CPA Journal**, 73, 12, December, 2003, p:50

⁴³ MELNIK, Steven V. "Accountant's Anti -Money -Laundering Responsibilities", **The CPA Journal**, 73, 12, December, 2003, p:51

⁴⁴ BANKS, Felicity. The Role of Accountants in the Fight against Money Laundering, <http://www.icaew.co.uk/index.cfm?route=143406>, 17.01.2007

artırılması, amaç olarak güdülmektedir⁴⁵. Mali Eylem Görev Gücü (FATF)'nün suç gelirlerinin aklanmasına yönelik önleme politikaları, aşağıda yer alan hususları muhasebe meslek elemanlarından istemektedir⁴⁶:

- Müşterinin politik bir kişi olup olmadığı konusunda, bir risk yönetim sistemine sahip olunmalı,
- İş ilişkilerinin kurulmasında üst yöneticinin onayı alınmalı,
- Fonların veya zenginliğin kaynağının saptanmasında akla uygun ölçüm araçlarına sahip olunmalı,
- İş ilişkilerinde yüksek derecede devamlılık gösteren bir anlayışla dikkat ve özen gösterilmeli,
- Suç gelirlerinin aklanmasına ve yeni veya gelişen teknolojilerden haberdar olunmasına yönelik ilgi ve alaka artırılmalı,
- Yüz yüze olmayan ilişkilerde ve işlemlerde, risk unsurlarına yönelik konularda, politika ve prosedürlere sahip olunmalı,
- Tüm işlem ve kayıtlar 5 yıl boyunca muhafaza edilmeli,
- İş ilişkilerinin bitiminden sonra, 5 yıllık süreden daha uzun bir süre ile muhafaza edilecek verilerin tespiti yapılmalı,
- Kayıtları uygun ve yetkili bir kişi nezdinde muhafaza edilmeli,

- Ekonomik veya geçerli bir hukuki amaç içermeyen tüm karışık, beklenmedik tutarda büyük işlemler ve işlemlere ait tüm beklenmedik durumlara, özel dikkat gösterilmelidir. Bu işlemlerin dayanağını oluşturan amaçlar ve hususlar, mümkün mertebe incelenmeli ve bulgular yazılı hale getirilerek yetkili yöneticilere veya denetçilere sunulmalıdır.

Mali Eylem Görev Gücü (FATF)'nün aklama suçu ile mücadelede, muhasebe meslek elemanlarına yönelik önerileri aşağıda yer aldığı gibi özetlenebilir:

- Yeni müşterilerin tanınmasında gerekli özen,
- Sürekli uyanık olmada gerekli özen,
- Kayıtların tutulması,
- Sistemler ve eğitim,
- Şüpheli hallerin raporlanması

Etkin aklama suçu önleme politikaları çerçevesinde, muhasebe firmaları, çalışanlarına yönelik dönemsel kontrollerle beraber eğitim çalışmalarını düzenlemeleri gerekmektedir. Bu çalışmalar, çalışanların aklama suçuna yönelik en son düzenlemeler ve uygulamalardan haberdar olmalarını sağlayarak, ilgi düzeylerinin artmasını sağlayacaktır⁴⁷. Muhasebe firmaları, ayrıca organizasyonda suç gelirlerinin aklanması ile ilgili bir gözetim biriminin oluşturulmasını isteyebilirler⁴⁸.

⁴⁵ The Anti-Money Laundering Regime, <http://www.adb.org/Documents/TARs/PHI/tar-phi-38601.pdf>, 17.01.2007

⁴⁶ POWER, Ric. "Impact of Money Laundering and Anti-Money Laundering Systems on the Accounting Profession", **United Nations, Office on Drugs and Crime, ADB GMS-BF Accounting Conference**, 28 November 2006. <http://www.gmsbizforum.com/dmdocuments/IASC%20Breakout%20UNODC.pdf>, 17.01.2007

⁴⁷ MELNIK, Steven V. "The Inadequate Utilization of The Accounting Profession in The United States Government's Fight Against Money Laundering", **New York University School of Law Journal of Legislation and Public Policy**, Vol:4, 04-Dec- 2000, p:163

⁴⁸ MELNIK, Steven V. "Accountant's Anti -Money -Laundering Responsibilities", **The CPA Journal**, 73, 12, December, 2003, p:51

5549 Suç Gelirlerinin Aklanması Hakkında Kanun uyarınca yükümlüler arasında sayılan meslek elemanlarının aklama suçu ile ilgili olarak yerine getirmesi istenilen yükümlülüklerini aşağıdaki gibi sayabiliriz⁴⁹:

- Kendileri nezdinde yapılan veya aracılık ettikleri işlemlerde işlem yapılmadan önce, işlem yapanlar ile nam veya hesaplarına işlem yapılanların kimliklerinin tespiti,
- Malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheli gerektirecek bir hususun bulunması halinde şüpheli işlemin bildirimini,
- Yükümlülerin taraf oldukları veya aracılık ettikleri işlemlerden belirli tutarı aşanlar hakkında devamlı bilgi vermek zorunda oluşu,
- Her türlü bilgi, belge ve bunlara ilişkin her türlü ortamdaki kayıtları, bu kayıtlara erişimi sağlamak veya okunabilir hale getirmek için gerekli tüm bilgi ve şifreleri tam ve doğru olarak vermek ve gerekli kolaylığı sağlamak yükümlülüğü,
- Her türlü ortamdaki; belgeleri düzenleme tarihinden, defter ve kayıtları son kayıt tarihinden, kimlik tespitine ilişkin belgeleri ise son işlem tarihinden itibaren sekiz yıl süreyle muhafaza ve istenmesi halinde yetkililere ibraz etme yükümlülüğü,
- Yükümlüler, Malî Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığına şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunu, yükümlülük denetimi ile gö-

revlendirilen denetim elemanları ile yargılama sırasında mahkemeler dışında, işleme taraf olanlar dâhil hiç kimseye açıklayamazlar.

5.1 Muhasebe Meslek Elemanları İçin Suç Gelirlerinin Aklanmasına Yönelik Kırmızı Bayraklar (Şüphe Belirteçleri) ve Raporlama Süreci

Hile denetimi yapan kişiler tarafından gözlemlene ve araştırma ile belirlenen ve hile ihtimali olmasını tanımlayan bazı belirtiler bulunmaktadır. Kırmızı Bayraklar (Red Flags) olarak adlandırılan ve hile ihtimali olmasını gösteren bu belirteçler, üzerine gidilmesi gereken hile uyarıcılarıdır. Bir başka ifadeyle kırmızı bayraklar beklenmeyen olaylar veya normal olaylardan değişiklik gösteren durumlardır. Bu durumlar bazı şeylerin yolunda gitmediğinin ve araştırmaya ihtiyaç duyulabileceğinin sinyalleridir⁵⁰. Muhasebe meslek elemanları, mesleki konularından dolayı bir aracı gibi rol oynamaktadırlar. Bu sebeple, aklama suçunun önlenmesi ve ortaya çıkarılmasına yönelik olarak, şüpheli işlemlerin belirlenmesinde aşağıda yer alan belirteçleri dikkate almak durumundadırlar⁵¹:

- Müşterinin sahip olduğu gelir düzeyi ile uyumlu bir yaşam tarzının olmaması,
- Müşterinin iş faaliyet sonuçlarının, sektör ortalaması ile veya sektör rasyoları ile tutarsız olması,
- Müşterinin, sahip olduğu çeklerin, satışlarla uyumsuz olması (örneğin; gerçekleştirilmesi mümkün olmayan bir kaynaktan ödemelerin gerçekleştirilmesi),

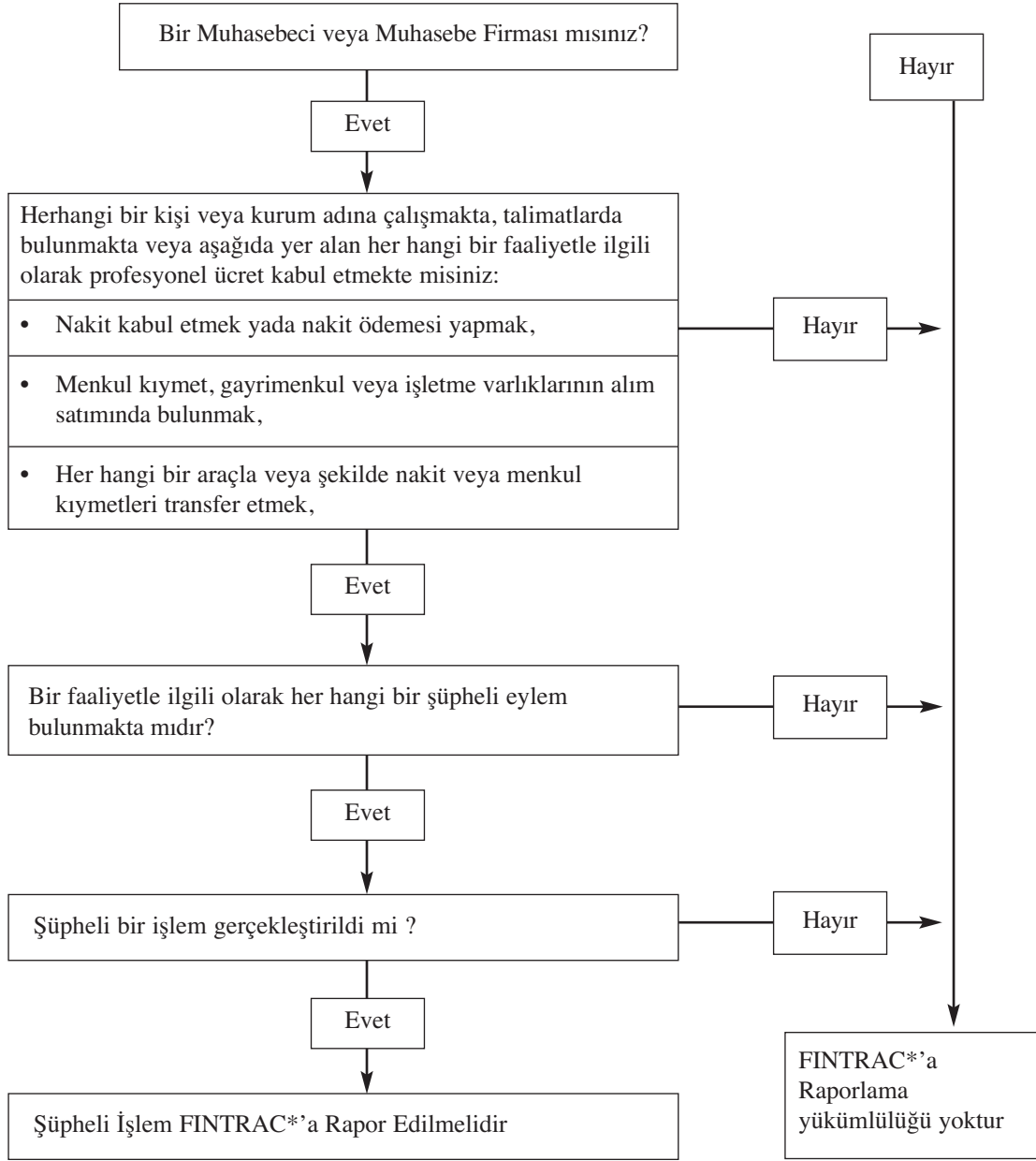
⁴⁹ Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, Kanun No: 5549 18.10.2006 tarih ve 26323 sayılı Resmî Gazete

⁵⁰ Hevesi Alan G. Red Flags for Fraud, www.osc.state.ny.us/localgov/pubs/red_flags_fraud.pdf, 10.08.2006

⁵¹ Canada's Anti- Money Laundering & Anti-Terrorist Financing Requirements, **A Guide For Chartered Accountants**, The Canadian Institute of Chartered Accountants, February 2004, s:22

- Müşterinin, bir yıllık bir süre zarfı içerisinde, muhasebecisini değiştirmesi,
- Müşterinin, şirket kayıtlarının muhafazası konusunda kararsız olması,
- Şirketin mevcut olmayan veya ödenmemiş bir borcu, sürekli olarak finansal tablolarında bulundurması,
- Şirketin faaliyet konusu ile uyumlu personelinin olmaması,
- Şirketin uygun olmayan bir şekilde, off-shore şirketlerine danışmanlık ücreti ödemelerinde bulunması,
- Şirket kayıtlarına göre; şirketin maliyetin altında satışlarda bulunması ve bu durumun, şirketi zarara uğratmasına rağmen herhangi bir makul açıklama olmaksızın bu şekilde devam edilmesi,
- Şirket hissedarlarının borçlarının şirket faaliyeti ile uyumsuz olması,
- Şirketin alt firmalarına veya benzer şekilde kontrolü altında bulunan firmalara, normal faaliyet konusuna uygun olmayan şekilde büyük ödemelerde bulunması,
- Şirketin yüksek değerli varlık edinmesi (örneğin; gemi, lüks otomobil, şahsi konut veya yazlık ev). Bu tür varlık edinimlerinin, işletme faaliyeti ile ilgisi olmaması veya faaliyette bulunulan sektörle tutarsızlık göstermesi,
- Şirketin yeterli düzeyde kanuni yükümlülüklerle sahip olmayan veya vergi cenneti olarak nitelendirilen bölgelerde faaliyet gösteren şirketlerden fatura alması,

Aşağıda yer alan şekil, Kanada uygulamasında, muhasebe meslek elamanları için şüpheli işlemlerin “*Kanada Aklama Suçu İle Mücadele Biri-mi*”ne rapor edilme yükümlülüğü sürecini ortaya koymaktadır.

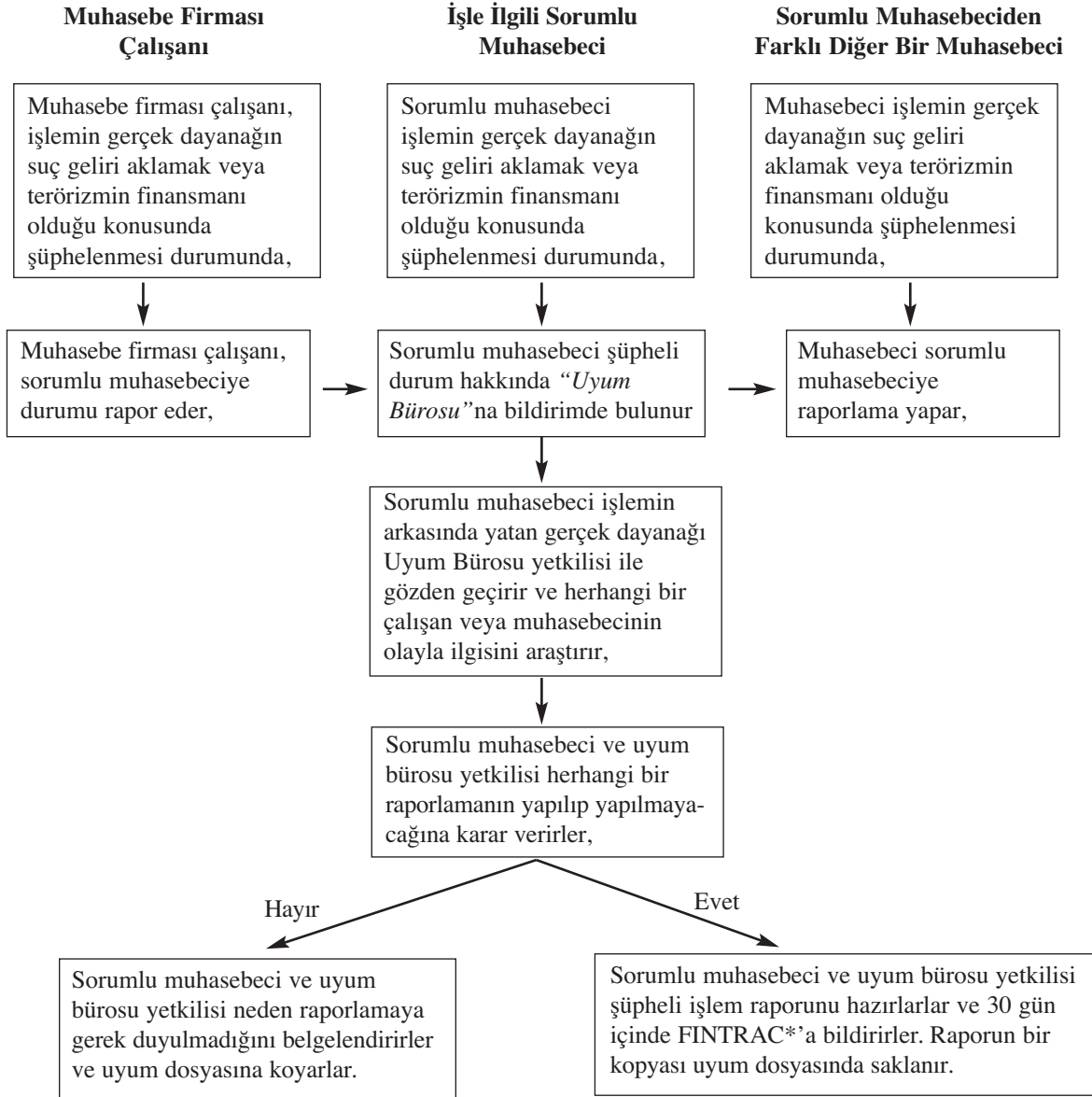
*Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada (FINTRAC); Kanada Aklama Suçu İle Mücadele Birimi olup, bu kuruluş suç gelirlerinin aklanmasına yönelik olarak kanuni yaptırımları desteklemek ve önemli bilgi desteği sağlamak amacıyla oluşturulmuştur⁵².

Şekil:1 Şüpheli İşlemlerin Rapor Edilme Yükümlülüğü

Kaynak: Canada's Anti- Money Laundering & Anti-Terrorist Financing Requirements", A Guide For Chartered Accountants, The Canadian Institute of Chartered Accountants, February 2004, s:19

⁵² Issue Objectives for The 2002 G8 Kananaskis Summit, International Financial Systems,,
http://www.g7.utoronto.ca/evaluations/2002kananaskis/objectives/education.pdf, 17.01.2007

Aşağıda yer alan şekil ise, Kanada uygulamasında, muhasebe meslek elemanları için “Kanada Aklama Suçu İle Mücadele Birimi” ne şüpheli işlemlerin raporlanma sürecini ifade etmektedir.

*Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada (FINTRAC); Kanada Aklama Suçu İle Mücadele Birimi olup, bu kuruluş suç gelirlerinin aklanmasına yönelik olarak kanuni yaptırımları desteklemek ve önemli bilgi desteği sağlamak amacıyla oluşturulmuştur⁵³.

Şekil:2 Şüpheli İşlem Raporlama Süreci

Kaynak: Canada’s Anti- Money Laundering & Anti-Terrorist Financing Requirements “, A Guide For Chartered Accountants, The Canadian Institute of Chartered Accountants, February 2004, s:21

⁵³ Issue Objectives for The 2002 G8 Kananaskis Summit, International Financial Systems, <http://www7.utoronto.ca/evaluations/2002kananaskis/objectives/education.pdf>, 17.01.2007

5.2 Aklama Suçu İle Mücadelede Adli Muhasebecilik Kurumu

Küresel çerçevede “*Forensic Accounting*” olarak anılan terim Türkçe’ye “*Adli Muhasebe*” olarak çevrilmektedir. Adli muhasebecilik; muhasebe, denetim ve hukuki kavramların, ilkelere, teorilerin, standartların ve tekniklerin; hukuki meselelerin çözümünde araştırmacı bir yaklaşımla uygulanmasıdır. Bir diğer ifadeyle, finansal durumların hukuki problemlerle ilgisini ve hukuki problemlere uygulanmasını ele alan bir uzmanlık alanıdır. Adli muhasebecilik, finansal durumlar hakkında bir fikir sağlamak açısından, geleneksel muhasebeden farklı olarak adli muhasebe hilelerinin bulunması ve araştırılması üzerine oluşturulmuştur. Adli muhasebe, hilelerin belirlenmesinde etkili olan kırmızı bayraklar olarak tanımlanan (hile belirteçleri) uyarıcıların ve diğer finansal düzensizliklerin belirlenmesinde, denetçilere yardımcı olmaktadır.

Çeşitli nedenlerin etkisiyle, zorunlu olarak ortaya çıkan bu meslek, muhasebe uygulamalarının yapısını değiştirmiştir. Standart olarak kayıtlarda yer alan sayıların ön yüzü ile uğraşan muhasebeciler, bu meslek ile birlikte sayıların arkada kalan dünyasına bakmaya ve sorgulamaya başlamışlardır. Bu meslek aracılığı ile muhasebe bilgisi ve hüneri, yasal sorunlar yönünde ağırlıklı olarak uygulanmaya başlamıştır. Günümüzün karmaşık ekonomik yapısında, bu uygulama kaçınılmaz bir hale gelmiştir⁵⁴. Ekonomilerde ve iş hayatında, suç oranları giderek artmaktadır. Kişiler ve kurumlar arasındaki ekonomik ve ticari anlaşmazlıklar, çalışanların ait oldukları işletmelere verdikleri zararların önemli boyutlara gelmesi, işletme tepe yönetimlerinin diğer işlet-

me ilgililerini önemli oranlarda yanıltmaları, böyle bir mesleğin doğmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Birçok sayıda büyük muhasebe firması, aklama suçunun önlenmesine yönelik olarak hizmet vermektedir. Bu firmalar davalarda hukuk firmalarına destek sağlamak amacıyla, dava desteği veya adli muhasebecilik olarak adlandırılan departmanlara sahiptirler. Bu departmanlar, aklama suçu dahil yasa dışı faaliyetleri araştırmaktadırlar. Ayrıca bu departmanlar sayesinde, birçok sayıda aklama suçu tekniği ve aklama suçu ile ilgili en son kanun ve düzenlemeler bilinmektedir. Adli muhasebecilik kurumu ve adli muhasebeciler, muhasebe mesleğinin aklama suçu ile mücadelesini güçlendirmektedir⁵⁵.

6. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Çağımız toplumsal yaşamında suç eğilimi, daha ziyade temeli ekonomik kaygı ve menfaat içeren suçlara yönelmektedir. Özellikle uyuşturucu ticareti, silah kaçakçılığı gibi elde edilen gelir düzeyi çok yüksek olan suçlarda, dünya genelinde artışlar gözlemlenmektedir. Aklama suçu faaliyetleri, özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomik politikalarına büyük zararlar vermektedir. Bu durum finansal piyasaların risk düzeyini artırırken, piyasalarda istikrarı azaltmakta ve küresel ekonominin büyüme hızını yavaşlatmaktadır⁵⁶. Yasa dışı faaliyetlerden elde edilen gelir ve menfaatlerin, yasalmiş gibi gösterilerek, ekonomik sisteme dahil edilmesi suretiyle işlenen aklama suçu, son zamanlarda yaygın bir şekilde küresel alanda gözlemlenmekte ve terörün finansmanına da imkan sağlayarak, ülkelerin birlik ve bütünlüğünü tehdit etmektedir. Aklama suçu ile mücadele, bir anlamda tüm suçlarla

⁵⁴ BOZKURT, Nejat. Muhasebe ve Denetim Meleğinde Yeni Bir Alan “Adli Muhasebecilik”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı:94, Ekim 2000, s.57

⁵⁵ MELNIK, Steven V. “The Inadequate Utilization of The Accounting Profession in The United States Government’s Fight Against Money Laundering”, **New York University School of Law Journal of Legislation and Public Policy**, Vol:4, 04-Dec- 2000, p:155

⁵⁶ BUCHANAN, Bonnie. “Money Laundering- A Global Obstacle”, **Research in International Bussines and Finance** 18, 2004, p:117

mücadele anlamına gelmektedir. Sadece ekonominin ve toplumun korunmasına yönelik olarak verilen bir mücadele değil, aynı zamanda tüm dünya savaşlarının önlenerek, barışın ve huzurun sağlanmasına yönelik çabadır.

Suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede muhasebe meslek elemanları, aklama suçunun belirlenmesinde ve raporlanmasında çok önemli bir rol oynamaktadırlar. Muhasebe meslek elemanları, sadece şirketlerin finansal kayıtlarını kamuya açıklamakla kalmazlar, aynı zamanda çeşitli içsel faaliyetlerin oluşturulması, devamlılığının sağlanması ve kontrol edilmesinde uzman olarak görülürler. Muhasebe mesleği, yetkili otoritelerce suç gelirlerinin aklanmasının önleme noktası olarak dikkate alınmaktadır. Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik olarak yapılan çalışmaların ortak noktası, suç gelirlerine el koymak, bu suretle suçluları suç gelirlerinden mahrum etmek suretiyle takip eden suçları işlemelerini önlemektir. Suç gelirlerine el koymanın en kolay yolu, bu gelirlerin finansal sisteme girişi aşamasında tespit edilmesi ve ele geçirilmesidir. Bu aşamada muhasebe meslek elemanları buldukları konum ve mesleki bilgi düzeyleri itibarıyla çok önemli ve fonksiyonel roller üstlenmektedirler.

Yapılan hizmetin doğasından ötürü muhasebe mesleği, müşterinin ticari faaliyet konusunu ve finansal olaylarını anlamayı gerekli kılmaktadır. Muhasebe meslek elemanları, kişilerin ve kurumların, yasal bir ticari faaliyet içerisinde olup olmadığını kavrayabilecek bir konumda olmalarından dolayı, aklama suçunun önlenmesi ve ortaya çıkartılmasına destek sağlayabileceklerdir⁵⁷. Bugün bir çok ülke uygulamasında muhasebe meslek elemanlarının sorumlulukları direkt veya önemli derecede finansal tablolara etkide bulunan yasa dışı sözleşmelerin rapor edilmesi ile sınırlıdır. Muhasebe meslek elemanlarının aklama suçuna yönelik tespitlerinin, ilgili mercile-

re bildirilmesini gerekli kılabacak yasal düzenlemelerin gerekliliği söz konusudur. Bu anlamda gerekli adım Türkiye’de 5549 sayılı Kanun ile atılmış ve meslek elemanları açısından gerekli düzenlemelere yer verilmiştir.

Bugün Türkiye’de aklama suçu ile mücadelede yalnızca Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) tarafından yapılan çalışmalar suçun tespiti ve önlenmesi açısından yeterli değildir. Aklama suçu, çok geniş bir alanda mücadeleyi gerekli kıldığından suçla mücadele kapsamında yer alan ilgili kurum ve kuruluşların işbirliği içerisinde koordineli bir şekilde çalışması gerekmektedir. Türkiye’de, meslek mensuplarının üst birliğini oluşturan Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) aklama suçu ile mücadelede meslek mensuplarını bilgilendirmeye yönelik eğitim çalışmaları düzenlemeli ve konunun önemine dikkat çekmelidir. Özellikle Şüpheli İşlem Bildirimleri’ne yönelik eğitim çalışmalarının düzenlenmesi meslek elemanlarının suçla mücadeleye olan katkısını artıracaktır. Ayrıca küresel çerçevede yapılan düzenlemelere uyumu sağlamak ve aklama suçuyla mücadelede ulusal kararlılığı ortaya koymak amacıyla, 18.10.2006 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 5549 sayılı Kanun ile suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesinde yükümlüler arasında Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin sayılmış olması yoluyla aklama suçu ile mücadelede başarı sağlanacağı düşünülebilir. Kanun ile meslek elemanları, aklama suçu ile mücadelede yükümlüler arasında sayılmış ve mali kurumlar gibi müşterileri ile ilgili kimlik tespiti yapma, bilgi ve belge verme, muhafaza ve ibraz gibi sorumlulukları ile Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı’na (MASAK) şüpheli işlem bildiriminde bulunma yükümlülükleri düzenlenmiştir.

⁵⁷ The Increasing Anti-Money Laundering Compliance Obligations for The Accounting Profession, Congress of Accountants and Auditors, Freiburg, October 2002, <http://www.dstv.de/presseservice/redehyland.pdf>, 17.01.2007

KAYNAKÇA

- ABDİOĞLU, Hasan ve ERDEM, Ümit. “Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Üyelik Sürecinde Aklama Suçu ve 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un Değerlendirilmesi”, **Vergi Raporu Dergisi**, Yıl:15, Sayı:88, Ocak 2007
- AKSAKAL, Mehmet. Karapara Aklama Suçu İle Organize Suçu ve Terörizmin Finansmanı Suçu Arasındaki İlişki ve Mücadele Yöntemleri, Balıkesir Üniversitesi, SBE, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Bandırma/Balıkesir, 2008, s.74
- AKGÜL, Başak Ataman ve AKAY, Hüseyin. “**Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye’de Uygulama Etkinliğine İlişkin Bir Araştırma**”, İstanbul, Türkmen Kitabevi.
- An Anti-Money Laundering Strategy For The Inland Revenue, <http://www.hmrc.gov.uk/specialist/antimoneylaunder-strat.pdf>, 17.01.2007
- Anti-Money Laundering Guidance For Collective Investment Schemes, October 2005, <http://www.iosco.org/library/pubdocs/pdf/IOSCOPD205.pdf>, 25.08.2008
- BANKS, Felicity. The Role of Accountants in the Fight against Money Laundering, <http://www.icaew.co.uk/index.cfm?route=143406>, 17.01.2007
- BEER, Linda De. “New IFAC Guidance Addresses Anti-Money Laundering and The Role of The Professionals”, **Accountancy SA**, Issue:104, Jun 2004
- BOORMAN, Jack and INGVES, Stefan.”Financial Systems Abuse, Financial Crime and Money Laundering-Backraund Paper” , **Monetary and Exchange Affairs and Policy Development and Reviw Departments**, 2001
- BOZKURT, Nejat Muhasebe ve Denetim Meleğinde Yeni Bir Alan “Adli Muhasebecilik”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı:94, Ekim 2000
- BUCHANAN, Bonnie. “Money Laundering- A Global Obstacle”, **Research in International Bussines and Finance** 18, 2004, pp:115-127
- Canada’s Anti- Money Laundering & Anti-Terrorist Financing Requirements “, A Guide For Chartered Accountants, The Canadian Institute of Chartered Accountants ,February 2004
- COLMAN, Robert. New Anti-Money Laundering Publication Form IFAC, **CMA Management**, Jun/Jul, Vol:78, No:4, 2004
- ERGÜL, Ergin, Kara paranın Aklanmasının Hukuki ve Cezai Boyutları, **Kara para Aklama Faaliyetleri ve Önlemler Paneli**, TCMB Yayınları, Ankara 1999
- Issue Objectives for The 2002 G8 Kananaskis Summit, International Financial Systems, <http://www7.utoronto.ca/evaluations/2002kananaskis/objectives/education.pdf>, 17.01.2007
- KALEM, Murat. Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı İle Mücadele Metodolojisi Belgesi (Aml/Cft Metodolojisi Belgesi) Kapsamında Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler İle Yeminli Mali Müşavirlere Getirilmesi Gereken Yükümlülükler, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 142, Ekim 2004, e-yaklaşım programı.
- MASAK-TBB Çalışma Grubu, Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörizmin Finansmanı İle Mücadelenin Önemi: Türk Bankacılık sisteminde İyi Uygulama Kılavuzu, **Bankacılar Dergisi**, Sayı:54, 2005
- MAVRAL, Ülker, “**Karapara Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye’de Yansımaları**”,Vergi Denetmenleri Derneği, Ankara, 2001
- MELNIK, Steven V. “Accountant’s Anti –Money–Laundering Responsibilities”, **The CPA Journal**, 73, 12, December, 2003
- MELNIK, Steven V. “The Inadequate Utilization of The Accounting Profession in The United States Government’s Fight Against Money Laundering”, **New York University School of Law Journal of Legislation and Public Policy**, Vol:4, 04-Dec- 2000

Money Laundering Control: A Guide For Registered Accountants and Auditors, Issued June 2003, **Public Accountants' and Auditors' Board**, http://www.irba.co.za/pdf_frame.asp?PDF=/documents/doc_00316.pdf, 17.01.2007

Money Laundering, FSA Regulation of Accountants, Cover Future, November 2003, pp:15-18, <http://www.iaa.org.uk/PDFs/International%20Accountant/Money%20Laundering.pdf>, 17.01.2007

MWENDA , Kaoma Kenneth. "Can Insider Trading Predicate The Offence of Money Laundering?", 6j. Bus&Sec.L.127, <http://www.msu.edu/~jbsl/pdfs/INSIDER.pdf>, 17.01.2007

ÖZKAN, Aslı. "Kararın Aklanması ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Konusunda AB Direktifi", Sermaye Piyasasında Gündem, Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (TSPAKB), Sayı:57, ISSN:1304-8155, Mayıs 2007, <http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/dergi65/OÜstün.pdf>, 26.08.2008

ÖZYAKIŞIR, Deniz. Küreselleşme Süreciyle Birlikte Artan "Kara Para" Sorunu ve Bu Soruna Yönelik Küresel Mücadele, **Sayıştay Dergisi**, Sayı:58, Temmuz Eylül, 2005

PING, He. "Is Money Laundering a True Problem in China", **International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology**, Vol:50, No:1, February 2006

POWER, Ric."Impact of Money Laundering and Anti-Money Laundering Systems on the Accounting Profession", United Nations, Office on Drugs and Crime, ADB GMS-BF **Accounting Conference**, 28 November 2006. <http://www.gmsbizforum.com/dmdocuments/IASC%20Breakout%20UNODC.pdf>, 17.01.2007

SAYIN, Gökhan. Kararın Aklama, <http://www.abchukuk.com/makale/makale422.html> 31.10.2006

The Anti-Money Laundering Regime, <http://www.adb.org/Documents/TARs/PHI/tar-phi-38601.pdf>, 17.01.2007

The Increasing Anti-Money Laundering Compliance Obligations for The Accounting Profession, Congress of Accountants and Auditors, Freiburg, October 2002, <http://www.dstv.de/presseservice/redehyland.pdf>, 17.01.2007

THOMPSON, Simon 24 February - Steps to take to prevent money laundering, <http://www.icaew.co.uk/index.cfm?route=135234>, 17.01.2007

Yolsuzluk, <http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/finpazpazartesi1.doc>, 13.11.2006

Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, Kanun No: 5549, 18.10.2006 tarih ve 26323 sayılı Resmi Gazete